

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ І ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

***ПАХУЦА О.П., ВЕЛИКОЦЬКА Н.О., МАГІСТРАНТИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Однією з найактуальніших проблем сталого розвитку сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах є підвищення ефективності їх діяльності. Це підтверджується численними дослідженнями в даному напрямі, в тому числі і підвищення ефективності самого процесу виробництва в сільському господарстві. Тож, дана категорія повинна відбивати результативність різноманітної людської діяльності в процесі виробництва матеріальних і духовних благ. На нашу думку, при розгляді даного підходу варто виділяти технологічну та економічну ефективність.

Основними показниками економічної ефективності при виробництві зерна в умовах ринку являються рівень рентабельності і норма прибутку, а такі показники, як врожайність, ціни на зерно, сума прибутку з розрахунку на 1 га, на одиницю витрат праці, біоенергетична оцінка і інші, потрібні для аналізу рівня ефективності, що склався. Проте в умовах інфляції, диспаритету цін, а також систематичних неплатежів вартісні показники спотворюють фактичну ефективність в сільськогосподарському виробництві, де виробничий цикл може тривати більше року.

Перехід економіки сільського господарства до ринку може бути забезпечений лише на базі високопродуктивної праці, оскільки ефективність праці – єдине джерело приросту об'ємів сільськогосподарської продукції. Господарствам не байдуже якою «ціною» досягається прискорення продуктивності аграрної праці, наскільки раціонально використовуються капітальні вкладення в переозброєння сільськогосподарського виробництва [2].

Проте зводити поняття суті ефективності до продуктивності праці означає підміняти ефективність. Тому продуктивність праці як економічний показник не може бути узагальнювальним показником економічної ефективності, оскільки враховує тільки витрати живої праці [1].

Собівартість – одна з основних економічних категорій, використовувана при вирішенні питання ефективності виробництва.

---

* Науковий керівник – Дудник О. В., к.е.н., доцент

Собівартість продукції – це виражені в грошовій формі витрати на її виробництво і реалізацію. В умовах переходу до ринкової економіки собівартість продукції є найважливішим показником ефективності обробітку сільськогосподарських культур. У собівартості продукції як синтетичному показнику відбиваються усі сторони виробничої і фінансово-господарської діяльності підприємства.

Від рівня собівартості продукції за інших рівних умов залежить рівень (об'єм) прибутку. Чим економніше підприємство використовує матеріальні, трудові і фінансові ресурси при виробництві продукції (у тому числі і при обробітку сільськогосподарських культур), виконанні робіт і наданні послуг, тим значніше ефективність виробничого процесу, тим більше буде прибуток [3].

Виробничий цикл в сільському господарстві для більшості культур тривалий і при визначенні величини валового доходу, прибутку, рентабельності відбувається їх завищення, як наслідок заниження амортизаційних відрахувань і вартості матеріальних витрат [5, 4]. Для подолання цього положення підприємства можуть використати метод оцінки сировини і матеріалів в собівартості реалізованої продукції за цінами останніх закупівель. Визначення фактичної собівартості матеріальних ресурсів, що списуються у виробництво, можна робити за собівартістю останніх за часом закупівель.

В цьому випадку зменшується рентабельність як наслідок зростання витрат і зменшення прибутку. У частині амортизаційних відрахувань передбачено індексування їх величини відповідно до індексу інфляції, що публікується органами державної статистики. Прибуток є найважливішим показником економічної ефективності. Для визначення маси прибутку, що отримується в сільськогосподарських підприємствах, слід визначити різницю між масою виручки і витратами виробництва [1].

Аналіз величини отриманого прибутку від різних сільськогосподарських товарів дозволяє провести науково обґрунтовану реструктуризацію виробництва, яка найбільшою мірою відповідала б тим, що склалися в цьому регіоні, господарстві, галузі запитам і вимогам ринкових стосунків. Іншими словами, здійснити альтернативні виробничі рішення з тим, щоб посунувати інтереси товаровиробника і продовольчого ринку. Отримана маса прибутку вказує лише на те, що це підприємство, галузь, сільськогосподарська культура, вид виробничої діяльності приносить певний дохід і не більше.

Отже, маса прибутку ще не свідчить про рівень отриманій ефективності, оскільки не будь-яка маса отриманого в господарстві доходу (прибутку) може забезпечувати розширене відтворення заданими темпами. Проте, набагато більший інтерес представляють показники, що є похідними від прибутку, - показники рентабельності. У ринкових умовах важливо забезпечити необхідний рівень рентабельності виробництва не лише в цілому по підприємству, але і по окремих видах продукції [1, 3]. Аналіз вище перелічених показників дозволяє зробити висновок про те, що усі вони характеризують одну сторону господарської діяльності. Так, собівартість показує грошову оцінку витрат виробництва, але не відбиває прибутковості виробництва.

Для характеристики ефективності використання основних фондів в сільському господарстві на мікрорівні застосовують наступні показники: фондovіддачу - вихід валової продукції на один рубель, (чи тисячу рублів) основних виробничих фондів; фондомісткість - розмір основних фондів з розрахунку на один рубель валової продукції; валовий дохід на один рубель основних фондів; чистий дохід на один рубель основних фондів; прибуток на один рубель основних фондів; термін окупності основних фондів. Ефективність використання обігових коштів визначається, в першу чергу, шляхом встановлення середньої тривалості обороту обігових коштів. Цей показник різний для різних галузей народного господарства.

Класифікація показників ефективності сільськогосподарського виробництва дозволяє нам виділити наступні їх групи: натурально-речові і вартісні; прямі і непрямі; що характеризують технологічну, економічну, соціальну і екологічну ефективність. Показники ефективності виробництва можуть бути представлені у вигляді двох взаємозв'язаних частин: приватних показників ефективності, які характеризують певні сторони процесу виробництва, використання окремих видів ресурсів (витрат), і узагальненого показника ефективності виробництва, на формування якого роблять вплив приватні показники системи.

Комплексний аналіз ефективності сільського господарства повинен враховувати стан екологічної обстановки виробництва харчових продуктів. Екологічна ефективність розглядається як поліпшення якості землі, ґрунтової родючості, що дозволяє отримати додаткову високоякісну продукцію і підвищити економічні показники господарської діяльності в цілому в результаті відвертання збитку природного середовища [6].

Отже, обґрунтоване використання показників ефективності та їх трактування дозволить раціонально використовувати ресурсний потенціал підприємства та досягати максимальних показників діяльності.

Література.

1. Волинець В.Л. Економічна ефективність зернопродуктового виробництва в підприємствах АПК та шляхи її підвищення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / В.Л. Волинець. – К., 2013.

2. Дієсперов В.С. Ефективність виробництва у сільськогосподарському підприємстві: [монографія] / В.С. Дієсперов. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2008. – 340 с.

3. Кісіль М.І. Критерій і показники економічної ефективності малого та середнього бізнесу на селі / М.І. Кісіль // Економіка АПК. – 2001. – № 8.

4. Кривошея-Гуцько О.І. Теоретико-методичні аспекти дослідження сутності та поняття прибутку / О.І. Кривошея-Гуцько // Агроінком. – 2010. – № 10.12.

5. Мазнев Г.Є. Планування фінансового забезпечення інноваційних агротехнологій в умовах різного фінансового стану підприємств / Г.Є. Мазнев, О.В. Дудник // Вісник ХНТУСГ, 2015. – № 161. – С. 60-73.

6. Морс К. Эффективные решения в экономике переходного периода: Аналитические инструменты разработки и реализации социально-экономической политики / К. Морс, Р. Страйк, А.С. Пузанов. – М. : Айрис-пресс, 2007. – 448 с.

РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Певна В.Ю., студентка*

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

За даними Організації Об'єднаних Націй щороку велику кількість людей їздить відпочивати за межі власної країни. З цієї причини сфера туризму є однією з ключових галузей, що займає більше десяти відсотків від внутрішнього валового продукту економіки Світу. У резолюції Організації Об'єднаних Націй вказується, що сфера туризму сприяє боротьбі з бідністю і стимулює розвиток відносин в Світі [1].

---

* Науковий керівник – Кравченко О.М., к.е.н., доцент